

Lákajú ho neodhalené tajomstvá prírody

Ak pochádzaš z Beckova, pre ostatných si jednoducho Becko. Ale už sa tým netrápim... Táto cesta sa volá Výpadovka. Keď som tu začal liezť, nevedel som sa ešte dobre naviazať, ale už som chcel robiť prvovýstupy. Zo siedmich metrov som padol rovno na chrbát. Odviazané lano plápolalo vysoko nado mnou. K vedomiu ma priviedol až rum z blízkej krčmy, ktorý mi ako prvú pomoc priniesol môj spolulezec. Bola to predzvesť, že môj anjel strážny sa so mnou rozhodne nudiť nebude. Začal som ho brávať do ťažkých alpských stien...

Keď som sa narodil, mal som palec ako šimpanz... narástol mi dozadu. Ale detskí chirurgovia spravili zo mňa človeka. O tridsať rokov neskôr prišiel môj jedenásty september. Presne v ten deň, keď sa zabil môj horolezecký vzor Mirek Šmíd, som ja mal 35-metrový pád v stene Vláčnika. Zárazom som si dochrámal len členok. Časom mi noha ochrnula. Lekári mi ju stušovali a vyzeralo to tak, že nebudem môcť ani chodiť po horách. Chodiť som však neprestal. Čiť sa mi do nohy postupne vrátil a tak sa začalo moje cestovanie...

Zo všetkých ciest po svete do končín ďaleko od civilizácie som si hádam najviac obľúbil Venezuelu. Túžil som spoznávať dažďové amazonské pralesy. Keď som sa dozvedel, že sa z nich kolmo k nebu týčia nedobytné stolové hory, vedel som, že je to moja parketa. Zvábila ma práve najväčšia z nich, Auyan Tepui...

Toto je úvodný monológ Petra Ondrejoviča, zvaného, ako inak, Becko, z filmu Amazonia Vertical. Film je jeho príbehom o tom, ako si splnil svoj sen a z vrcholu Auyan Tepui sa takmer dotkol neba. Bol medzi piatimi Slovámi, ktorí v roku 1997 uskutočnili historicky prvý kompletný prechod touto najväčšou stolovou horou Guyanskej vysočiny. V roku 1998 už len vo dvojici absolvoval prechod panenským priestorom hory v miestach, kde sa do nej zarezáva horná, nepoznaná polovica kaňonu del Diablo – Diabolského kaňonu. Vlni sem „dotiahol“ filmára Pavla Barabáša a tiež svojho dávneho lezeckého partnera Jara Vonderčíka (Vondo) a mladú horolezkyňu, inak študentku architektúry Danku Somorovskú (Kvetinka). Film Amazonia Vertical mal premiéru v októbri minulého roku na XII. ročníku Medzinárodného festivalu horských filmov v Poprade, kde získal Cenu za najlepší expedičný film a Cenu divákov. Za krátku dobu nazbieral aj ďalšie ocenenia, medzi nimi aj Cenu detského diváka na májovom jedenástom Envirofilme v Banskej Bystrici. Festivalový večer s filmami Pavla Barabáša, hosťateľom Steve Lichtagom a hosťami Petrom Ondrejovičom a Jarom Vonderčíkom, zaznamenal hotový atak divákov...

Charakterizovať jedným slovom Petra Ondrejoviča je takmer nemožné. Horolezec? Cestovateľ? Objavovateľ? Dobrodruh? Homo natural? Alebo všetko dokopy? Ako napísal Alan Formánek (v rozhovore bude o ňom reč), všetko má na svedomí hrozivé previsnuté bralo, pod ktorým vyrastal a ktoré v ňom vyformovalo lezca a cestovateľa svetového kalibru. Od beckovskej krčmy, cez chatu Falier pod Mormoladou, až k domorodcom v kolumbijských horách, ktorých zasvätil do tajov paraglajdingu, Becko je len jeden. No jeho resumé lezca a cestovateľa by stačilo na niekoľko životov...

Kto alebo čo vás podnietilo, aby ste vyliezli na svoju prvú skalu? Kedy to bolo?

Na súčasné pomery dosť neskoro, liezť som začal až ako sedemnásťročný. Videl som spolužiaka, ktorý sa horolezectvu venoval, a zatúžil som, aby ma zobral na skalu, ktorú som mal doma, v Beckove, pod nosom. Zobral ma, no a potom som už na skaly brával skôr ja jeho. Ako dieťa

som túto obrovskú skalu považoval za takmer nezdolateľnú a dlhé roky som tomu aj veril. Videl som horolezcov, ako sa tam veľmi ťažko prebýjali, používali skoby a technické pomôcky... Zdalo sa mi, že tento šport by ma mohol nejako vzrušovať. V tom čase, keď som to skúšal, prišla nová vlna, a to voľné športové lezenie. Bol to revolučný zlom vo svetovom horolezectve. Začalo sa liezť pomocou vlastných svalov, umu a odvahy. Rôzne technické pomôcky sa zavrhl. Vtedy som si povedal, toto je ono, toto je moja Ondrejovič (foto: K2 studio) parketa. Technické lezenie, myslím si, by ma nevydržalo baviť viac ako pol roka.

Ako to pokračovalo? Kde ste „preskočili“ z rodnej beckovskej skaly?

Boli to, samozrejme, Vysoké Tatry, slovenské skalky, české a východonemecké pieskovce a keďže som sa v roku 1985 dostal na prvý výberový zájazd do Álp, tak aj Dolomity. Tam som sa naplno realizoval až do môjho úrazu v roku 1993, kedy som s výkonným horolezectvom prestal.

Váš úraz, to bol pád zo skaly z 35-metrovej výšky, ktorý ste „zárazom“ prežili. Prežili ste aj uštipnutie najjedovatejším hadom na svete. A tiež vás vrazil zašliahol slon a nechali ste sa prehltnúť veľrybou, a... Dejú sa takéto záranky vo vašom živote bežne?

(Smiech.) No, toto o mne hlása Alan Formánek, okrem iného aj programový riaditeľ festivalu Hory a mesto. Je to môj starý kamarát, krásny fantasta, hotový Andersen... On vie veci tak krásne sfantazírovať, že potom je krajšie uveriť a nechať to tak.

To je škoda, aspoň s tou veľrybou by to mohlo byť naozaj...

Mhm... bodaj by bolo! Chcel by som to zažiť a... prežiť a takto si tu teraz pokojne sedieť.

Takže, čo z toho je pravda?

Ten had ma uštipol. Bolo to počas expedície na rieke Omo. A pravda je, že som spadol z výšky tridsaťpäť metrov a že som to prežil. Bol to zlomový okamih v mojom živote. Akési varovanie zhora, aby som zmenil spôsob života. A to som aj zmenil. Namiesto horolezectva som sa začal venovať lietaniu na padákokoch, splavovaniu krásnych riek, cestovaniu...

Je v tom nejaký podstatný rozdiel?

No, nie je. Ale keď už som dostal to varovanie, že horolezectvo musím stlmiť... V každom človeku driemu nejaké túžby, keď sa však venuje na sto percent len tomu jedinému, ostatné mu akosi prechádza pomedzi prsty. Keďže liezť som nejaký čas nemohol a po úraze som si uvedomil, že tejto krásnej aktivity som aj tak už dosť nasýtený, povedal som si, že idem o dom ďalej...

Zrejme za aktivitami a túžbami, ktorými ešte nie ste nasýtený. Ktoré sú to?

Cestovanie. Nie konzumné cestovanie, ale objavné, teda aspoň pre mňa objavné cesty do neprebádaných alebo čo najmenej prebádaných oblastí. Tak tam by som sa vedel ešte hodne realizovať.

Traja zo štvorčlennej expedície Amazonia vertical - zľava Danko Somorovská, Jaroslav Vonderčík a Peter Ondrejovič (foto: K2 studio)

Čo by ste ešte chceli objaviť, spoznať?

Lákajú ma primitívne národy ľudskej rasy, neodhalené tajomstvá prírody, zvieratá. Miesta, kde sa človek stretáva s divokou prírodou bez toho, aby pocítoval existenciu civilizácie... A konkrétne je to konžský prales, ktorý je naozaj ešte tabu. Žijú tam nížinné gorily a malé pralesné slony. To by som chcel vidieť. Prírodu v tej najprírodzenejšej podobe. A určite by som sa chcel dostať do tých miest, kde Palo Barabáš nakrúcal stromových ľudí, na Novú Guineu...

Možno vás zoberie so sebou... Vy ste Barabáša nahovorili na „cestu do praveku“, na rafte po divokej rieke Omo a tiež ste ho vytiahli na stolové hory. Prečo Barabáš?

No áno, dostal som Barabáša prvýkrát do Afriky na Omo a prvýkrát aj na Auyan Tepui. Ja som na tejto stolovej hore bol tri razy a vždy s iným kameramanom. Prvý pokus s profesionálnym kameramanom... no, povedal som si, že k výpovedi tohto filmu sa radšej nehlásim. Druhý pokus bol s Marošom Kočanom, ktorý prešiel so mnou Diabolský kaňon, ale film nedotiahol do konca. To bolo v roku 1998. Palo bol vtedy oslovený, ale prijal ponuku na Mount Everest, odkiaľ sa napokon aj tak vrátil, lebo sa to zvrtilo na politickú „šikmú“ plochu, takže z toho vycúval, no do Venezuely s nami ísť už nemohol. Bol som veľmi rád, že na tretí pokus to vyšlo. Palo vedel, že keď ho na to namotávam, musí to byť dobrá vec, mali sme už za sebou úspešné Omo... Palo je veľká osobnosť. Vo svojej podstate je veľký chlapec. Veľmi si na ňom vážim a cením to, že do všetkého vnáša takú radosť. Je nekonfliktný človek, a keď sa vyskytne konfliktná situácia, vie ju vždy perfektne zmäknúť. On rozhodne nie je ten, kto prilieva olej do ohňa, práve naopak, tlmi plameň. Trebárs, vo Venezuele. Stratili sme sa v labyrinte. Celkom bežná situácia. Nervy napnuté. Po hodine... ja som explodoval, Vondo explodoval, skoro sme si dali po papuli. Ale Palo a Danko nie. Tí boli v pohode. Sú veci, ktoré treba riešiť, medzi chlapmi to iskrí, hlavne ak máme svoje názory a stojíme si za nimi. Nuž, stáva sa... Z Palo však vždy sála pokoj.

Na expedícii Omo bola s vami majsterka sveta v raftingu Luciša Mišíková, na stolových horách Danko. Čo znamená mať v takýchto naozaj extrémnych podmienkach v partii ženu?

Lucišu Palo zažil už predtým na expedícii Sibír, bola tam čisto ženská, majstrovská rafterská posádka, plus rekreační rafteri. Bolo vidieť, že ten ženský prvok dáva

príbehu, lebo Palovi vždy ide o príbeh, šarm! Prítomnosť ženy, ktorá nie je, v prvom rade, uľňukaná, ktorá vie zabráť a ktorá je osobnosť, ten príbeh zjemní a rozhodne je preň prínosom. Obdivte tieto dievčatá v extrémnych prostrediach a podmienkach boli ako doma, stačili nám, boli na tom minimálne rovnako ako my.

Na tohtoročnom festivale Hory a mesto ste s fotografom Martinom Žilkom, ktorý tiež bol členom expedície na Omo, uviedli multimediálne pásmo Expedícia Orinoco - Amazonas 2005. Dokument o šiestich týždňoch vo Venezuele a Brazílii. Čo vás do týchto končín tak ťahá?

Chodím do Venezuely každý rok, v zime sa živím ako sprievodca cestovného ruchu a snažím sa nájsť nové miesta, posunúť sa zase trochu dopredu v tom, čo som doteraz nevidel a nepoznal. Takýmto „poľom neoraným“ bola pre mňa oblasť Amazonas na juhu Venezuely, horné Orinoko, kde žijú Indiáni kmeňa Yanomani. Sú to veľmi ťažko prístupné oblasti. A tiež je problematické a neľahké sa tam dostať. Povolenia na vstup do týchto území sú zo strany vlády striktné obmedzované. A ja to veľmi uznávam, lebo boli časy, keď sa tam dostávalo veľa nežiaducich prvkov, hlavne zlatokopov. Dnes sú prírodní ľudia Yanomani chránení, myslím, že zákon je konečne na ich strane.

Vy ste sa tam však predsa len dostali...

Pravdaže, s mojim kamarátom Martinom Žilkom alias Fševedom sme sa tohto sna nechceli vzdáť! Hľadal som nejakú medzierku, ktorou by sme sa prešmykli, napokon, ako vždy na mojich výpravách, ktoré nikdy nie sú oficiálne. Vyzitili sme, že existuje jedna skupina Yanomanov, ktorí sú mimo chráneného územia, aj to, ako sa k nim dostať. Potrebovali sme na to hlavne svoje vlastné svaly, lebo sme k nim pádlovali na čne. Bola to romantika. Šestnásť dní v pralese s predstavou, že je to panský prales... ale aj tu je už realita niekde inde...

Chcete tým povedať, že pre Yanomanov ste neboli ako belosi na ich území raritou?

Keby sme to zobrali globálne, tak Yanomani sú na svojom území dosť izolovaní a vďaka spomínaným ochranným opatreniam, okrem misionárov, ktorí tam majú už svoje staré pozície, sú civilizáciou málo ovplyvňovaní. Ale táto jediná osada, ktorá je za hranicami chráneného územia, sa nachádza pri rieke Casiquiare. Je to tepna, ktorá spája Amazóniu a Orinoko, vzácny prírodný fenomén, prírodný kanál. Už v roku 1800 sa tadiaľ plavil nemecký prírodovedec a bádateľ Alexander von Humboldt. Využili sme, že Casiquiare tečie dolu prúdom a plavili sme sa po tejto zaujímavej rieke. Žili tam aj iní Indiáni, ale boli už úplne civilizovaní. Yanomani, napriek tomu, že majú mačety a nejaké tričká, podstatne viac zachovávajú svoje tradície, sú to stále „deti pralesa“. Všade sme strávili nejaký čas, a potom pádlovali ďalej.

Aký dojem ste mali z Yanomanov, akí sú?

Treba vedieť, že drvivá väčšina pôvodných obyvateľov Ameriky – Indiánov, už prijala civilizovaný spôsob života. Tých málo percent, čo zostalo pri svojich tradíciách, žije podľa nich a zachováva si ich, tak tých je veľmi ťažké navštíviť, lebo oni sami si to neželajú. A v súčasnej dobe, ako som už povedal, sa im dostáva ochrany aj od štátu. Až 95 až 98 percent z Indiánov, s ktorými sme sa stretli, sú civilizovaní. Chodia na motorových člnoch, sú európsky oblečení, nie sú pomaľovaní, akurát žijú tam, kde žili roky predtým. A žiaľ, majú zbrane... V niektorých oblastiach sa naučili využívať turizmus. V delte Orinoka sú viac prístupní turistom a robí sa tam zaujímavá etno turistika. Zbrane im umožňujú loviť podstatne efektívnejšie. Keď sme sa plavili po Casiquiare, za pätnásť dní a nocí sme videli len dvoch malých krokodílov. Všetko

bolo vyzabíjané. Všetky korytnačie hniezda na pieskoviskách na brehu sú vyrabované... Musím povedať, že môj vzťah k pôvodným národom nie je vždy pozitívny. Eskimáci zabíjajú tulene a mrože ako sa im zachce. Takisto etiópske kmene, ktoré majú palné zbrane, vyvražďili v podstate všetky slony, nosorožce... Domorodci proste majú lovecký pud a nepredvíajú dôsledky.

Čo vás teda na tých končinách, a menovite na stolových horách, tak veľmi priťahuje?

Jeden svoj článok som nazval Magický svet stolových hôr... Asi je to tá neznáma sila, ktorá ma tam priťahuje, možno je to to prepojenie kozmu a našej Zeme, ktoré, ako mi povedal jeden psychotrik, je práve v oblasti stolových hôr najsilnejšie. Je silné vo všetkých horách, ale tam, tam je naozaj najsilnejšie. My sme tú energiu, čo tam sála, sami na sebe vždy pociťovali.

Ako ste to pociťovali?

... je to ten náboj, ktorý je vo mne, je v každom z nás. Tvrdia to aj moji klienti, s ktorými chodím na jednu ľahšie dostupnú stolovú horu Roraimu. Je nádherná a úplne odlišná ako filmová Auyan Tepui. Celý prechod hore aj dolu trvá len päť dní. Zato Auyan Tepui alebo Chimantá sú oveľa rozsiahlejšie. Ponúkajú také prírodné scenérie, aké človek nemá šancu uvidieť nikde inde vo svete. V Barabášovom filme je mnoho z toho naj... Je to skvostný, neokukaný svet Božskej prírody.

Vyzerá to tak, že Auyan Tepui ste ešte nedali zbohom, skôr dovidenia.

Áno, chcem tam ešte ísť. Aj keď... do Diabolského kaňonu už nie. Je to veľmi náročný prechod, to si už nemusím zopakovať.

Čo sa týka tých pádov... aj v stolových horách ste „leteli“ z výšky pätnásť metrov..., v pohode ste išli ďalej. Váš anjel strážny vás zrejme ešte stále sprevádza cestami a hlavne necestami...

Myslím, že tých anjelov je okolo mňa viac. Bdejú nado mnou. Našťastie! No a ten pád bol... desať metrov, náraz a ešte pokračovanie pätnásť metrov.

Ak už teda hovoríme o nebezpečenstve, kde a kedy vám naozaj išlo o život?

Môžem vám povedať, že som ešte nezažil situáciu, kedy by mi išlo o život.

Mhm... ale taký pád zo skaly by ste už hádam nechceli prežiť!

Akože! Prežiť by som to chcel! Nechcel by som to neprežiť. Alebo, nechcel by som to prežiť s následkami, aj keď... nejaké následky mám. Môžem však robiť to, čo ma baví. A to je pre mňa dôležité.

Je o vás známe, že ste vegetarián. Dodávajú vám „rastlinky“ dosť energie na to, aby ste sa bez problémov trebárs vyšplhali k nebu? A vôbec, prečo rastlinky, prečo nie mäso?

Samozrejme, spočiatku to boli dôvody pragmatické. Chcel som byť výkonný športovec a nechcel som, aby mi metabolizmus odoberal veľa energie. Neskôr to prešlo a zotrvalo pri etických dôvodoch. Viem, ako sú hospodárske zvieratá týrané, a to nehovorím len o bitúkoch, ale o celom ich živote. Zdá sa mi to nehumánne. Považujem zvieratá za svojich blízkych a nechcem sa na tomto podieľať. A či mi vegetariánska strava dodáva dosť energie? Vegetariánska strava je energeticky ďaleko hodnotnejšia ako mäso z mŕtvych zvierat.

Čiže, keď ste v džungli, určite neumriete hladom, aj keď nič neulovíte.

Ja si v džungli pokojne dám aj pečenú rybu a keď ma domorodci ponúknu nejakou ich špecialitkou, tiež neodmietnem.

Precestovali ste päť kontinentov, spoznali veľa neznámych, nepoznaných, nedostupných miest, navštívili ste aj miesta, ktoré sú snom mnohých ľudí, nielen cestovateľov. Trebárs také Galapágy...

Galapágy... Pretože mám málo peňazí, snažím sa cestovať za „lacno“. Niekedy sa to nevyplatí. Galapágy sú príkladom toho, ako som prerobil vďaka tomu, že na viac som nemal. Na Galapágy sme išli dobytčárskou loďou. Tá kotvila pri troch najväčších ostrovoch, kde nakladala dobytky. Logicky, tie ostrovy, keďže na nich žijú farmári, sú zdevastované. Najviac zvierat a najviac tej krásy je na malých ostrovočkoch, kde sa farmári nedostali... ale ani my nie! Farmári boli na Galapágach skôr, ako ochrana, z toho, čo som tam videl, som bol znechutený. Navyše som tam dostal nejakú neznámu chorobu a zo štyroch dní, ktoré sme tam strávili, som dva dni bol odstavený. Takže Galapágy sú pre mňa zatiaľ veľké mínus a veľká výzva.

Našli ste v širom svete tú svoju „skalku“, ktorá vám prirástla k srdcu a ktorú by ste za nič na svete nedali?

Je ich niekoľko. V prvom rade Beckovská skala, ktorá je moja prvá a je to moja rodná hruda. Ale mám ešte jednu takú, je to južná stena Marmolady v Dolomitoch. Tam som sa podpísal, vlastne nielen ja, ale celé slovenské horolezectvo, dosť veľkým výrazným písmom. A potom to bol vzdialený, dnes už splnený sen, miesto, o ktorom som vedel, že existuje. Boli to skalnaté hory vynárajúce sa z dažďového pralesa... Guayanská vysočina.

Anna Gudžová

Peter Ondrejovič so Steve Lichtagom (na snímke), Jaroslavom Vonderčíkom a filmami Pavla Barabáša pripravili divákovi na tohtoročnom Envirofilme úžasný večer (foto: Ján Lichý)